[2024] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 218: 2024 ਆਈ.ਐਨ.ਸੀ. 480

ਧਰਮਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ @ ਧਮਾ

ਬਨਾਮ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

(2024 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2806)

08 ਜੁਲਾਈ 2024

[ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ* ਅਤੇ ਕੇ. ਵੀ. ਵਿਸ਼ਵਨਾਥਨ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮੁੱਦਾ

ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 302/34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ; ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਅਤੇ ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਰਗੀਕਰਨ ਜਾਂ ਨਿਰਣਾਇਕ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਦੇ ਨਤੀਜੇ, ਜੇਕਰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹਨ; ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਫਿਟਨੈਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ, ਜੇਕਰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦੇਵੇਗੀ ਜੋ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇੱਕ 'ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ' ਵਜੋਂ; ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਚਾਕੂ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜੇਕਰ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨਣਯੋਗ ਹੋਵੇ।

ਹੈੱਡਨੋਟੈਸਟ

ਪੈਨਲ ਕੋਡ, 1860 ਐੱਸ. 302/34 - ਸਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ - ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ, ਕੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ - ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ 'ਤੇ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕੰਧ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਦੋ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਦੁਆਰਾ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਇੱਕ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਦੋਵਾਂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 302, 147, 148, ਅਤੇ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ - ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 302/34 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਸਨੂੰ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ। 147 ਅਤੇ 148 - ਸ਼ੁੱਧਤਾ:

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਜੋ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇ - ਜਦੋਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਇਕਸਾਰ, ਨਿਰਦੋਸ਼, ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਵਰਗੀ ਅਪਰਾਧਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ - ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨਾ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ ਕਰੇਗਾ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਥਾਪਿਤ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਮੰਨਣਯੋਗ ਚਾਕੂ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ - ਚਾਕੂ ਦੀ ਸੱਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਹਥਿਆਰ 'ਤੇ ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਰਗੀਕਰਨ ਜਾਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਨਤੀਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਤ ਨਹੀਂ

*ਲੇਖਕ

ਕਰਨਗੇ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸਿਰਫ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਫਿਟਨੈਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਹੋਣ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ, ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣਾ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹੁਕਮ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ - ਸਬੂਤ। [ਪੈਰਾ 44, 51, 58, 61, 69, 70]

ਸਬੂਤ - ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ - ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਘਟਨਾ ਵਾਪਰੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਭੁੱਲ, ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ 'ਤੇ - ਪ੍ਰਭਾਵ:

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਗਲਤੀ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਵੇਰਵਿਆਂ ਦੇ ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਉਹ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸ ਬਾਰੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੱਥ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਭਾਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ - ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ I.O. ਮੌਕੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਮਰੇ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰਨਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੁਆਰਾ ਖੁਦ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ, ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ 'ਇੱਟਾਂ ਦੇ ਕਮਰੇ' ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਝੁੱਗੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਸ਼ਰਨ ਮੰਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਉਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਅਖੌਤੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਕਾਰਪਸ ਡੇਲੀਕਟੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 33, 34]

ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ - ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨਾ - ਪ੍ਰਭਾਵ:

ਸਥਿਤ: ਵਿਸ਼ਾ ਐਫਆਈਆਰ ਐਸ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। 154 ਸੀਆਰਪੀਸੀ - ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ-ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ, ਅਜਿਹੀ ਭੁੱਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੀ - ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਜਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਸੀ - ਨਾਲ ਹੀ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਕਿ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਨਾ ਪੜ੍ਹਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਦਿਖਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ - ਜਾਣਕਾਰੀ ਲਿਖਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨਾ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਤੱਤ ਦਾ ਦਾਖਲਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਪਰ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਨਿਕਲਣ ਵਾਲੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ - ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਦੋਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਹਨ ਇਕਸਾਰ, ਨਿਰਦੋਸ਼, ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ

ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਸਿਰਫ਼ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ। [ਪੈਰਾ 40-44]

ਸਬੂਤ - ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ, ਜੇਕਰ ਸ਼ੱਕੀ ਹੋਵੇ:
ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ, ਸਗੋਂ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਅਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੂੰ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਸੱਟ ਮਾਰੀ - ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਨੇਰੇ ਕਾਰਨ ਘੱਟ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਅਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸੀ ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣਨਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ - ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ - ਇਹ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਘਟਨਾ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਗਵਾਹਾਂ ਲਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ ਘੱਟ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋਣੀ ਸੀ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਲੀਬੀ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਲਈ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਇਸ ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ, ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਵੀ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਜਿਹਾ ਕੋਈ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਗਵਾਹ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਨਾਰਾਜ਼ਗੀ ਰੱਖੀ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਕਹਾਣੀ ਘੜ ਲਈ ਹੋਵੇ - ਸਗੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਪਹਿਲੇ ਹੀ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ ਸੀ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 48, 49, 51]

ਸਬੂਤ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਚਾਕੂ-ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ - ਚਾਕੂ ਦੀ ਸੱਟ, ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸ ਨਾਲ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਹੋਈ - ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ - ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ, ਅਨਪੜ੍ਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ - ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਗਵਾਹ ਦੀ ਫਿਲਟਰ ਰਹਿਤ ਗਵਾਹੀ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਮਾਮੂਲੀ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਵੇ, ਇਸਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ - ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਤੋਂ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਇਹ ਸੰਕੇਤ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕਰੋ - ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਸਰਕਾਰੀ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅੰਤਰ ਤੋਂ ਪੀੜਤ ਨਹੀਂ ਹਨ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ - ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਕਿਸੇ

ਧਰਮਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ @ ਧਮਾ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

ਗੁਪਤ ਇਰਾਦੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਘੜਨ ਜਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ - ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਗਵਾਹ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੋਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਹਰ ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਇਕੱਠਾ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਦਲੀਲ ਹੈ ਕਿ ਚਾਕੂ ਦੀ ਸੱਟ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ, ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝੀ ਸੀ। [ਪੈਰਾ 56-58]

ਸਬੂਤ ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਬਰਾਮਦ ਹਥਿਆਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਨਤੀਜੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ:

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਰਗੀਕਰਨ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਿਰਣਾਇਕ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲੇ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ - ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ ਸਮੇਤ ਕਈ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਫਿਰ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ 'ਤੇ ਹੀ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਵਿਆਖਿਆ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ - ਹਥਿਆਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ - ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਚੁੱਪ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 61]

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕੋਡ, 1973- ਧਾਰਾ 161 - ਮ੍ਰਿਤਕ ਵੱਲੋਂ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸੰਬੰਧੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ - ਮੌਤ ਦੇ ਐਲਾਨ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ:

ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ: ਧਾਰਾ 161 ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਘਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਧਾਰਾ 162(1), ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ ਨੂੰ, ਜੇਕਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਧਾਰਾ 145 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਵਾਹ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ - ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 162 ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 162 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ ਦੇ ਧਾਰਾ 32 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ - ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ

ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਜੋ ਮਰ ਗਿਆ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸਨੂੰ ਅਧੀਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। 161, ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਭਾਵੇਂ ਇਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਵਿਰੁੱਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਾਬੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਦੇ ਚਰਿੱਤਰ ਨੂੰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ - ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। [ਪੈਰਾ 64]

ਫੌਜਦਾਰੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 ਸ. 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਮ੍ਰਿਤਕਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ। 161 ਆਪਣੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਇੱਕ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ - ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਡਾਕਟਰੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਾ ਕਰਨਾ - ਪ੍ਰਭਾਵ:

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨਾ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸੀ - ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹਨ - ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਅਤੇ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਤਾਂ ਡਾਕਟਰੀ ਰਾਏ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੋਸ਼ਣਾ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਣਡਿੱਠਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ - ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ, ਸਿਰਫ਼ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ - ਤੱਥਾਂ 'ਤੇ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਤੁਰੰਤ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਡਾਕਟਰੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਗੰਭੀਰ ਸੀ - ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ ਫਿੱਟ ਹਾਲਤ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਘਟਨਾ ਦੀ ਸਹੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ ਬਲਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ - ਸਿਰਫ਼ ਡਾਕਟਰੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾ ਮਿਲਣ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਅਧੀਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। [ਪੈਰਾ 70]

ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ - ਉਦੇਸ਼:

ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ: ਐਫਆਈਆਰ ਸਬੂਤ ਦਾ ਇੱਕ ਠੋਸ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ - ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ - ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸੰਚਾਰ ਵੀ ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ

ਧਰਮਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ @ ਧਮਾ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

- ਐਫਆਈਆਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੇ ਗਏ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਹੈ; ਉਸ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜਿਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਅਸਲ ਤੱਥ ਕੀ ਦੱਸੇ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਿਸ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ ਸੀ; ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ, ਅਤਿਕਥਨੀ ਜਾਂ ਜੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ। [ਪੈਰਾ 38, 39]

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ

ਸ਼ਿਵਾਨਾ ਬਨਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਅਮਰੀਕਾ ਰਾਜ ਹੁਨਸੂਰ ਟਾਊਨ ਪੁਲਿਸ [2010] 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 410: (2010) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 91; ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਰਾਜ। ਸ਼੍ਰੀ ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰਨ (2013) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 594; ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਆਫ਼ ਦਿੱਲੀ) ਬਨਾਮ ਰਾਜ (ਐਨਸੀਟੀ ਆਫ਼ ਦਿੱਲੀ)। ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ [2005] ਪੂਰਕ 2 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 79: (2005) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600; ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ [2007] 7 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1065 (2007): 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 175; ਨਥੂਨੀ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ [1996] ਪੂਰਕ 10 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 905: (1998) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 238; ਪੁਲਕੁਰੀ ਕੋਟਾਯਾ ਬਨਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਦ ਐਂਪਰਰ (1946) ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. ਔਨਲਾਈਨ ਪੀਸੀ 47; ਰਾਜਾ @ ਰਾਜਿੰਦਰ ਬਨਾਮ ਰਾਜਾ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ [2015] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 947: (2015) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 43; ਜੈਨ ਪਾਂਡਿਅਨ ਬਨਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਰਾਜ [2010] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1012: (2010) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129; ਮੁਕੇਸ਼ਭਾਈ ਗੋਪਾਲਭਾਈ ਬਰੋਟ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲਭਾਈ ਬਰੋਟ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ [2010] 9 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 632: (2010) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 224; ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਰਾਜ ਯੂ.ਪੀ. [2012] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 774: (2013) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 137; ਪ੍ਰਦੀਪ ਬਿਸੋਈ ਬਨਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਰਾਜ ਓਡੀਸ਼ਾ [2018] 12 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 947: (2019) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 500; ਕੋਲੀ ਚੁਨੀਲਾਲ ਸਾਵਜੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਸਰਕਾਰ ਰਾਜ [1999] ਪੂਰਕ 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 284: (1999) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 562; ਲਕਸ਼ਮਣ ਬਨਾਮ ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ [2002] ਪੂਰਕ 1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 697: (2002) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 710 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕਨੂੰਨਾਂ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860; ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸੰਹਿਤਾ, 1973; ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872

ਕੀਵਰਡਸ ਦੀ ਸੂਚੀ

ਵਿਰੋਧ ਜਾਂ ਅੰਤਰ; ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ; ਨਿਰਣਾਇਕ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ.; ਮੈਡੀਕਲ ਫਿਟਨੈਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ; ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਦਾ ਬਿਆਨ ਜੋ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ; ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ; ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ; ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ; ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ; ਪਹਿਲੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਰਿਪੋਰਟ; ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਅਪੀਲ; ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ; ਟੈਸਟ ਪਛਾਣ ਟੈਸਟ।

ਇਸ ਤੋਂ ਪੈਦਾ ਹੋਇਆ ਮਾਮਲਾ

ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ: 2024 ਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 2806

2006 ਦੇ ਸੀਆਰਏ ਨੰਬਰ 193 ਵਿੱਚ ਜਬਲਪੁਰ ਵਿਖੇ ਐੱਮ.ਪੀ. ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੀਟ ਦੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 19.12.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ

ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ ਪੇਸ਼ੀ

ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਦਵੇ, ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਕੁਲਦੀਪ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਆਯੁਸ਼ੀ ਗੌਰ, ਗੌਰਵ ਯਾਦਵ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਲਈ ਵਕੀਲ।

ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਗੋਪਾਲ ਐਲਕਰ, ਸੌਰਭ ਸਿੰਘ, ਆਸ਼ੀਸ਼ ਰਾਵਤ, ਪ੍ਰਤੀਵਾਦੀ ਵੱਲੋਂ ਵਕੀਲ।

ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦਾ ਫੈਸਲਾ / ਆਦੇਸ਼

ਫੈਸਲਾ

ਸੂਰਿਆ ਕਾਂਤ, ਜੇ.

ਛੁੱਟੀ ਮਨਜ਼ੂਰ ਕੀਤੀ ਗਈ।

2. ਇਹ ਅਪੀਲ 19.12.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਨਿਰਦੇਸ਼ਿਤ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਬਲਪੁਰ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਹਾਈ ਕੋਰਟ') ਦੁਆਰਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਭਾਰਤੀ ਦੰਡ ਸੰਹਿਤਾ, 1860 ਦੀ ਧਾਰਾ 302 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਆਈਪੀਸੀ') ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਸਜ਼ਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਸਿੱਖਿਅਤ ਵਧੀਕ ਸੈਸ਼ਨ ਜੱਜ, ਭੋਪਾਲ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ') ਦੁਆਰਾ 10.11.2005 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਤੱਥ:

3. ਇਸ ਮੋੜ 'ਤੇ, ਮੌਜੂਦਾ ਕਾਰਵਾਈ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਤੱਥਾਂ ਦੇ ਮੈਟ੍ਰਿਕਸ ਵਿੱਚ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।

4. 20.06.2004 ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਨੰਬਰ 268, ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਮਲਾ ਨਗਰ, ਭੋਪਾਲ ਵਿਖੇ ਆਈਪੀਸੀ ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 307, 147, 148 ਅਤੇ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਉਕਤ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ 20.06.2004 ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ, ਲਗਭਗ 9:30 ਵਜੇ, ਉਹ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਝੁੱਗੀ (ਝੌਂਪੜੀ) ਦੀ ਕੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ, ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ, ਕਨੀਜਾ ਬੀ, ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਕੀਤਾ। ਟਿੱਲੂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕੰਧ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਵਿਜੇ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਉਰਫ ਧੰਮ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ), ਕੱਛੂ ਉਰਫ ਰਾਮਸਵਰੂਪ, ਬੱਲੂ, ਰਵੀ ਅਤੇ ਅਸਗਰ ਸਮੇਤ ਹੋਰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢਣ ਲੱਗ ਪਏ। ਸਥਿਤੀ ਉਦੋਂ ਹੋਰ ਵੀ ਵਿਗੜ ਗਈ ਜਦੋਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਟਿੱਲੂ 'ਤੇ ਸਰੀਰਕ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਭੱਜੇ। ਬਚਾਅ ਵਿੱਚ, ਟਿੱਲੂ ਨੇ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲਈ, ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਅੰਦਰੋਂ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਦੋਸ਼ੀ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜ ਕੇ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ। ਅੰਦਰ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟਿੱਲੂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਟਿੱਲੂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਗਰ ਨੇ ਉਸਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ

ਥੋੜ੍ਹਾ ਹੇਠਾਂ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਵੀ ਟਿੱਲੂ 'ਤੇ ਆਪਣੀਆਂ ਮੁੱਠੀਆਂ ਅਤੇ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਸਰੀਰਕ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਦੌਰਾਨ, ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਪਰ ਉਸਨੂੰ ਵੀ ਕੱਛੂ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਵਾਰ ਕੀਤੇ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਅਤੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਹੰਗਾਮਾ ਸੁਣ ਕੇ, ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਵਸਨੀਕ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਦੋਸ਼ੀ ਭੱਜ ਗਿਆ। ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸਨੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਪਰ ਜੇਕਰ ਉਸਨੇ ਇਲਾਕਾ ਨਹੀਂ ਛੱਡਿਆ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨਤੀਜੇ ਭੁਗਤਣ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ।

5. ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ, ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਖਮੀ, ਨੂੰ ਡਾਕਟਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਕਾਟਜੂ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਐਮਰਜੈਂਸੀ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ, ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ. ਵਿਜੇਵਰਗੀਆ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4), ਨੇ ਟਿੱਲੂ ਦੀ ਨਬਜ਼ ਦੀ ਘਾਟ, ਨਾਲ ਹੀ ਉਸਦੀ ਛਾਤੀ ਵਿੱਚ ਦੋ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਤਿੰਨ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਨੋਟ ਕੀਤੇ, ਜੋ ਕਿ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਡਾ. ਵਿਜੇਵਰਗੀਆ ਨੇ ਉਸਦੇ ਸਿਰ ਦੇ ਓਸੀਪੀਟਲ ਅਤੇ ਟੈਂਪੋਰਲ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਸੱਟਾਂ ਵੇਖੀਆਂ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਦੋਵੇਂ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅਗਲੇ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਮੀਦੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਰੈਫਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

6. ਟਿੱਲੂ ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਆਪਣੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨਾਲ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਐਲਾਨ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਅਜੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਹਮੀਦੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਕਰਵਾਇਆ ਗਿਆ।

7. ਡਾ. ਸੀ.ਐਸ. ਜੈਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 13) ਨੇ ਟਿੱਲੂ ਦਾ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਰੀਰ ਵਿੱਚ ਕਈ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮਾਂ ਅਤੇ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸੱਟਾਂ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਝਟਕਾ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਹਿਣਾ ਸੀ। ਜ਼ਖ਼ਮ ਇੱਕ ਤਿੱਖੇ, ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਸਨ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਹੋਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸੱਟਾਂ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ। ਸਿਰ ਅਤੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਸੰਯੁਕਤ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਗਿਰੀਸ਼ ਬੋਹਰੇ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ..14), ਨੇ ਇੱਕ ਸਪਾਟ ਮੈਪ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.2) ਤਿਆਰ ਕਰਕੇ ਜਾਂਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਫਰਸ਼ ਦੇ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਟੁਕੜੇ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.31)।

9. ਕਿਉਂਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਜ਼ਿੰਦਾ ਸੀ ਹਾਲਾਂਕਿ ਗੰਭੀਰ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜ਼ਖਮੀ ਸੀ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 14) ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਜ਼ਾਬਤਾ, 1973 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਸੀਆਰਪੀਸੀ') ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਆਪਣਾ ਬਿਆਨ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.40) ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੇ ਵਿਸ਼ਾ ਘਟਨਾ ਦੌਰਾਨ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕੀਤਾ। ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੇ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਅਤੇ ਟਿੱਲੂ ਨਵਗ੍ਰਹਿ ਮੰਦਰ ਵਿਖੇ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਦੀ ਕੰਧ ਬਣਾ ਰਹੇ ਸਨ। ਰਾਤ 9:15 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਪਤਨੀ, ਕਨੀਜਾ ਬੀ, ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਸਾਰੀ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕੀਤਾ। ਟਿੱਲੂ ਦੇ ਇਸ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੰਧ ਸੀ, ਅਹਿਮਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ 'ਤੇ ਅੜੇ ਰਹੇ। ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ

ਬਾਅਦ, ਵਿਜੇ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਉਰਫ਼ ਧੰਮ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ), ਕੱਛੂ ਉਰਫ਼ ਰਾਮਸਵਰੂਪ, ਬੱਲੂ, ਰਵੀ ਅਤੇ ਅਸਗਰ ਪਹੁੰਚੇ, ਅਤੇ ਗਾਲੀ-ਗਲੋਚ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ਫਿਰ ਮੁਲਜ਼ਮ ਨੇ ਟਿੱਲੂ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਨੇੜਲੇ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਪਨਾਹ ਲਈ, ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅੰਦਰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਹਮਲਾਵਰ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਟਿੱਲੂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ, ਧੰਮ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੇ ਟਿੱਲੂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਸਗਰ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਨਾਭੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵੀ ਚਾਕੂ ਮਾਰਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਡੰਡਿਆਂ, ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਮੁੱਕਿਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਕੇ ਸਰੀਰਕ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਜਦੋਂ ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਕੱਛੂ ਅਤੇ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਡੰਡਿਆਂ ਨਾਲ ਮਾਰਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਸਦੇ ਸਿਰ, ਹੱਥਾਂ ਅਤੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ। ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਲੱਲੂ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11) ਅਤੇ ਇੱਕ ਰਮੇਸ਼ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸਨ।

10. ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੀ ਵੀ ਹਮੀਦੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਸਰਜਰੀ ਤੋਂ ਲਗਭਗ ਪੰਜ ਦਿਨਾਂ ਬਾਅਦ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਡਾ. ਨੀਲਮ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.15) ਨੇ ਉਸਦੀ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਸਿਰ ਵਿੱਚ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਦਿਲ-ਸਾਹ ਦੀ ਅਸਫਲਤਾ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੱਟ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਇੰਨੀ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਆਮ ਹਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਸੱਟ, ਜਿਸਨੂੰ ਕਤਲ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਸਖ਼ਤ, ਧੁੰਦਲੀ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਵਸਤੂਆਂ ਨਾਲ ਲਗਾਈ ਗਈ ਸੀ।

11. ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14), ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.14) ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਚਾਕੂ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਲਾਈਨ ਨਹਿਰੂ ਨਗਰ ਦੇ ਬੈਰਕ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਛੁਪਾਇਆ ਸੀ। ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11) ਇਸ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦਾ ਗਵਾਹ ਸੀ। ਫਿਰ ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਜਾਂਚ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.39) ਲਈ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਚਾਕੂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ ਪਰ ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਰਗੀਕਰਨ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸੀ।

12. ਜਾਂਚ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਮੇਤ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ 'ਤੇ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 147, 148, 302/149, 307/149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ।

13. ਮੁਕੱਦਮੇ ਵਿੱਚ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਲਈ 15 ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 (ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ) ਅਤੇ ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11, ਦੋਵੇਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਅਧਾਰਤ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਪੀੜਤਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਘਾਤਕ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ।

14. ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਦੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11) ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਪਾਇਆ, ਜਿਸਦੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14) ਦੀ ਗਵਾਹੀ, ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤ ਅਤੇ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੁਆਰਾ

ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀਆਂ ਧਾਰਾਵਾਂ 302, 147, 148 ਅਤੇ 149 ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

15. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ, ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 34 ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੀ ਗਈ ਧਾਰਾ 302 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਿਆ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਸਨੇ ਉਸਨੂੰ ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 147 ਅਤੇ 148 ਦੇ ਤਹਿਤ ਬਰੀ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ: (i) ਲਾਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ..11) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸਾਬਤ ਹੋਈ, ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਅੱਗੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ; (ii) ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਅਤੇ ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11) ਦੁਆਰਾ ਵਿਸਥਾਰ ਵਿੱਚ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਦੋਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਡਾ. ਸੀ.ਐਸ. ਜੈਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ..13) ਅਤੇ ਡਾ. ਨੀਲਮ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.15) ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ; (iii) ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ..14 ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਲਈ ਨਿਰਭਰ ਹੋਰ ਸਬੂਤਾਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ; (iv) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਹਥਿਆਰ (ਚਾਕੂ) ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਭਾਰਤੀ ਸਬੂਤ ਐਕਟ, 1872 (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਆਈਈਏ') ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਤਹਿਤ ਰਿਕਵਰੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋ ਗਈ; ਅਤੇ (v) ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14 ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੇ ਵੀ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਜ਼ਬਤੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ।

16. ਆਪਣੀ ਸਜ਼ਾ ਤੋਂ ਅਸੰਤੁਸ਼ਟ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਸਾਡੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹੈ।

ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਦਾਅਵੇ:

17. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀ ਦੁਸ਼ਯੰਤ ਦਵੇ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਧਾਰਾ 302/34 ਆਈ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਉਸਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਦਲੀਲਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ:

ਏ) ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੇ ਗਏ। ਇੱਕ ਪਾਸੇ, ਦੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ..11), ਜਿਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਰੀ ਘਟਨਾ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰੀ, ਜੋ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਦੇ ਨੇੜੇ ਸਥਿਤ ਹੈ। ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14) ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਕਿਹਾ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ ਝਗੜਾ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕੋਈ 'ਭੈਰੋਂ ਬਾਬਾ ਮੰਦਰ' ਜਾਂ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਝੁੱਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਵਿਸ਼ਵਾਸ਼ਯੋਗ ਹੈ ਕਿ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਨੇ ਇਸਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੋਵੇਗਾ।

ਬੀ) ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਕਿ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਿਵਾਦਪੂਰਨ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਜਿਹਾ ਅਨੁਮਾਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਦੇ ਬਿਆਨ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕੱਢਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ ਰਾਤ 9:30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ ਵਾਪਰੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਲਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਗਤ ਚੁਣੌਤੀਆਂ ਖੜ੍ਹੀਆਂ ਹੋ ਗਈਆਂ। ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਨੇ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਅਹਿਮਦ, ਅਸਗਰ ਅਲੀ, ਰਵੀ ਅਤੇ ਕਨੀਜਾ ਬੀ ਨਾਲ ਜਾਣਦੀ ਸੀ ਪਰ ਸਿਰਫ਼ ਨਾਮ ਦੇ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾਲ ਜਾਣੂ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਹੋਰ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ ਸੀ।

ਸੀ) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਚਾਕੂ ਦੀ ਸੱਟ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11) ਦੁਆਰਾ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਜਾਣ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸਨੇ ਕਿਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ।

ਡੀ) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਹ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ (ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, 'ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ.') ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਨਤੀਜੇ ਨਿਕਲਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

ਈ) ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਬਿਆਨ, ਜੋ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਿਰੀਸ਼ ਬੋਹਰੇ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ..14) ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਨੂੰ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਕਾਰਨ 'ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਸੀ।

ਐੱਫ.) ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ/ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਐਲਾਨ ਹਮੇਸ਼ਾ ਸ਼ੱਕੀ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨਾਲ ਘਿਰਿਆ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ 'ਤੇ ਕੋਈ ਭਰੋਸਾ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।

18. ਇਸਦੇ ਉਲਟ, ਰਾਜ ਵੱਲੋਂ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮ੍ਰਿਣਾਲ ਗੋਪਾਲ ਐਲਕਰ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ 19.12.2017 ਦਾ ਵਿਵਾਦਿਤ ਫੈਸਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਦਖਲ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ। ਉਸਨੇ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ:

ਏ) ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਪੱਖ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ।

ਬੀ) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਿੱਲੂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕਰਨ ਦਾ ਇੱਕ ਖਾਸ ਦੋਸ਼ ਹੈ, ਜਿਸਦਾ ਸਮਰਥਨ ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ. ਵਿਜੇਵਰਗੀਆ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4) ਦੁਆਰਾ ਕਰਵਾਏ ਗਏ ਮੈਡੀਕਲ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ (ਐਮਐਲਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਖੂਨ ਵਹਿ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਸੀ) ਉਸਨੂੰ ਫੜੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਲੁਕਾਏ ਹੋਏ ਚਾਕੂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕੀਤਾ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਬੂਤ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ।

ਡੀ) ਅੰਤ ਵਿੱਚ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਐਲਕਰ ਨੇ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ 'ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ' ਮੰਨਿਆ ਹੈ, ਜੋ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ:

19. ਧਿਰਾਂ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ/ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਕਾਫ਼ੀ ਦੇਰ ਤੱਕ ਸੁਣਨ ਅਤੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਹੋਰ ਸੰਬੰਧਿਤ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਘੋਖ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਤਿੰਨ ਸਵਾਲ ਸਾਡੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਉਂਦੇ ਹਨ:

ਏ. ਕੀ ਹੇਠ ਲਿਖੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਜਾਂ ਅੰਤਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਸਮਝਣ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਜੋ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕਰ ਦੇਣਗੀਆਂ?

ਬੀ. ਕੀ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ 'ਤੇ ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਰਗੀਕਰਨ ਜਾਂ ਅਨਿਸ਼ਚਿਤ ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਨਤੀਜੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਲਈ ਨੁਕਸਾਨਦੇਹ ਹਨ?

ਸੀ. ਕੀ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੁਆਰਾ ਮੈਡੀਕਲ ਅਫਸਰ ਤੋਂ ਫਿਟਨੈਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ 'ਮੌਤ ਦੀ ਘੋਸ਼ਣਾ' ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਨ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ?

ਏ. ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ:

20. ਕਿਉਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਮੁਕੱਦਮਾ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10), ਲਾਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ. ਡਬਲਯੂ. 11), ਡਾ. ਸੀ. ਐੱਸ. ਜੈਨ (ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 13), ਡਾ. ਨੀਲਮ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਪੀ. ਡਬਲਿਊ. 15) ਅਤੇ ਗਿਰੀਸ਼ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਹੇਠਾਂ ਉਹਨਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਾ ਸਾਰ ਦਿਓ:

21. ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਨੇ ਸਹੁੰ ਖਾਧੀ ਕਿ 20.06.2004 ਨੂੰ, ਰਾਤ 9.00 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਉਹ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ ਉਰਫ਼ ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਆਪਣੀ ਝੁੱਗੀ ਦੀ ਕੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰ ਰਹੀ ਸੀ। ਦੋ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ, ਅਹਿਮਦ ਅਤੇ ਕਨੀਜਾ ਬੀ, ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਰੋਕਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਾਠੀ ਨਾਲ ਵਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਹਿਮਦ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਅਸਗਰ ਨੇ ਦੂਜੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਉਕਸਾਇਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮ ਭੱਜ ਕੇ ਟਿੱਲੂ, ਤੁਲਾਰਾਮ ਅਤੇ ਲਾਲਾਰਾਮ 'ਤੇ ਡੰਡਿਆਂ, ਰਾਡਾਂ ਅਤੇ ਪਾਈਪਾਂ ਵਰਗੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਹੋ ਗਏ। ਜਦੋਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਨੇ ਅਹਿਮਦ ਦੀ ਲਾਠੀ ਫੜ ਕੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਉਸ ਨੂੰ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਗਈਆਂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਪਾਸੇ ਹੋਣ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਉਹ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਈ। ਮੁਲਜ਼ਮ ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੂੰ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕੁੱਟਦਾ ਰਿਹਾ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਬੇਹੋਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੋ ਗਏ। ਟਿੱਲੂ ਨੇ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਦਮ ਤੋੜ ਦਿੱਤਾ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਸਾਹ ਹੀ ਨਹੀਂ ਲੈ ਰਿਹਾ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ, ਕਮਲਾ ਨਗਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਵੱਲੋਂ ਟਿੱਲੂ, ਤੁਲਾਰਾਮ ਅਤੇ ਲਾਲਾਰਾਮ ਨੂੰ ਇਲਾਜ ਲਈ ਹਮੀਦੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਹਸਪਤਾਲ ਜਾਂਦੇ ਸਮੇਂ ਟਿੱਲੂ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਨੇ ਘਟਨਾ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਪਹਿਲੀ ਸੂਚਨਾ ਰਿਪੋਰਟ (ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ.) (ਐਕਸ.ਪੀ.7) ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ।

22. ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11) ਨੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਦੀ ਮਾਲਕੀ ਵਾਲੀ ਕੰਧ ਦੇ ਨੇੜੇ ਵਾਪਰੀ। ਰਾਤ 8-9:30 ਵਜੇ ਦੇ ਕਰੀਬ, ਅਹਿਮਦ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ ਦੀ ਕੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਲਾਠੀ ਲੈ ਕੇ ਪਹੁੰਚਿਆ, ਜਿੱਥੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11 ਅਤੇ ਟਿੱਲੂ ਖਾਣਾ ਸਾਂਝਾ ਕਰ ਰਹੇ ਸਨ। ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਕੰਧ ਦੀ ਉਸਾਰੀ 'ਤੇ ਇਤਰਾਜ਼ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕੀਤਾ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ, ਟਿੱਲੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਾਰੀ ਨੂੰ ਅੱਗੇ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਆਗਿਆ ਦੇਣ ਦੀ ਅਪੀਲ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਬਾਕੀ ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਪਹੁੰਚੇ ਅਤੇ ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਵਿਅਕਤੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ, ਹਾਲਾਂਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11 ਖਾਸ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੂੰ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ। ਹਮਲੇ ਦੌਰਾਨ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਲਾਠੀਆਂ, ਚਾਕੂ, ਡੰਡੇ, ਡੰਡੇ ਅਤੇ ਪਾਈਪਾਂ ਵਰਗੇ ਕਈ ਹਥਿਆਰਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਟਿੱਲੂ ਭੈਰੋਂ ਬਾਬਾ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮਿਲਿਆ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਉਸਾਰੀ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਜ਼ਖਮੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਿਆ ਸੀ। ਫਿਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11 ਨੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਇੱਕ ਆਟੋ ਵਿੱਚ ਲਿਜਾਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਟਿੱਲੂ ਦੀਆਂ ਅੰਤੜੀਆਂ ਬਾਹਰ ਨਿਕਲ ਰਹੀਆਂ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਸਨੇ ਕੱਪੜੇ ਵਿੱਚ ਲਪੇਟਿਆ ਅਤੇ ਆਟੋ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੂੰ ਕਈ ਸੱਟਾਂ ਕਾਰਨ ਸਦਮਾ ਅਤੇ ਖੂਨ ਵਹਿਣ ਦਾ ਝਟਕਾ ਲੱਗਿਆ ਸੀ। ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਨੂੰ ਫਿਰ ਹਮੀਦੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਲਿਜਾਇਆ ਗਿਆ। ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ (ਐਕਸ.ਪੀ.14) ਤੋਂ ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਡੰਡੇ ਜ਼ਬਤ ਕਰ ਲਏ ਅਤੇ ਇੱਕ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11 ਨੇ ਦਸਤਖਤ ਕੀਤੇ।

23. ਦੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਅੱਖਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਲਈ, ਦੋ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਡਾਕਟਰੀ ਮਾਹਿਰਾਂ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਡਾ. ਸੀ.ਐਸ. ਜੈਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.13) ਅਤੇ ਡਾ. ਨੀਲਮ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.15) ਨੂੰ ਬੁਲਾਇਆ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕ੍ਰਮਵਾਰ ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ।

24. ਡਾ. ਸੀ.ਐਸ. ਜੈਨ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.13, ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਟਿੱਲੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ 21.06.2004 ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਪੇਟ ਦੇ ਅਗਲੇ ਪਾਸੇ ਚਾਰ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ, ਸਿਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜ਼ਖ਼ਮ ਅਤੇ ਤਿੰਨ ਘਸਾਉਣ ਦੇ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਚਾਕੂ ਦੇ ਜ਼ਖ਼ਮ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ, ਤਿੱਖੇ ਅਤੇ ਘੁਸਪੈਠ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਲਗਾਏ ਗਏ ਸਨ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿਰ ਦੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ ਅਤੇ ਧੁੰਦਲੀ ਚੀਜ਼ ਨਾਲ ਹੋਈਆਂ ਸਨ। ਸਿਰ ਅਤੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਸੰਯੁਕਤ ਸੱਟਾਂ ਨੂੰ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ।

25. ਡਾ. ਨੀਲਮ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.15, ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਨੂੰ 24.06.2004 ਨੂੰ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਲਈ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕਈ ਰੇਡੀਅਲ ਫ੍ਰੈਕਚਰ, ਸਬਡਿਊਰਲ ਸਬਆਰੈਕਨੋਇਡ ਹੈਮਰੇਜ ਅਤੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਜ਼ਖ਼ਮ ਸਾਹਮਣੇ ਆਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਸਿੱਟਾ ਕੱਢਿਆ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੀ ਮੌਤ ਸਿਰ ਦੀ ਸੱਟ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੀਆਂ ਪੇਚੀਦਗੀਆਂ ਕਾਰਨ ਸਾਹ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਕਾਰਨ ਹੋਈ ਸੀ। ਸੱਟ ਦੀ ਗੰਭੀਰਤਾ ਆਮ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਰਾਹ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਦਾ ਕਾਰਨ ਬਣਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਸੀ, ਅਤੇ ਇਹ ਇੱਕ ਸਖ਼ਤ, ਕਠੋਰ ਅਤੇ ਭਾਰੀ ਹਥਿਆਰ ਨਾਲ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੱਤਿਆ ਹੋਣ ਦਾ ਪਤਾ ਲੱਗਿਆ। ਜਿਰਹਾ ਦੌਰਾਨ, ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੂੰ ਉਸਦੇ ਸਰੀਰ 'ਤੇ ਚਾਕੂਆਂ ਜਾਂ ਤਲਵਾਰਾਂ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੱਟ ਨਹੀਂ ਲੱਗੀ।

26. ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਨੇ ਗਿਰੀਸ਼ ਬੋਹਰੇ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14), ਤੋਂ ਵੀ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ, ਵਿਸ਼ਾ ਘਟਨਾ ਦੇ। ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਜਾਂਚ ਕਿਵੇਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਸਥਾਨ ਦਾ ਇੱਕ ਸਥਾਨ ਨਕਸ਼ਾ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.2) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਤੋਂ ਖੂਨ ਨਾਲ ਲੱਥਪੱਥ ਫਰਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਟੁਕੜਾ ਵੀ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਸਨੇ ਟਿੱਲੂ ਦੀ ਲਾਸ਼ 'ਤੇ ਪੰਚਨਾਮਾ ਕੀਤਾ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.32)। ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਅਤੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਉਸ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਦੌਰਾਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਪੁਲਿਸ ਲਾਈਨ ਨਹਿਰੂ ਨਗਰ ਦੇ ਬੈਰਕ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਹਮਲੇ ਵਿੱਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ ਨੂੰ ਲੁਕਾਉਣ ਦੀ ਗੱਲ ਕਬੂਲ ਕੀਤੀ। ਫਿਰ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ..14 ਨੇ ਇੱਕ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਚਾਕੂ ਬਰਾਮਦ ਹੋਇਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਉਸਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਗ੍ਰਿਫਤਾਰ ਕਰ ਲਿਆ। ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14 ਨੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੀ ਲਾਸ਼ ਦਾ ਇੱਕ ਪੰਚਨਾਮਾ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.34) ਵੀ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ।

27. ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿ ਅਜਹਰਰੂਦੀਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.1), ਸੁਖਰਾਮ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2), ਅਤੇ ਰੇਸ਼ਮਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.3) ਨੂੰ ਵੀ ਘਟਨਾ ਦੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਵਜੋਂ ਲਿਆਂਦਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੁਆਰਾ ਵਿਰੋਧੀ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਘਟਨਾ ਨਹੀਂ ਵਾਪਰੀ।

28. ਇੱਥੇ ਇਹ ਦੱਸਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਹਿ-ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੌਰਾਨ, ਇੱਕ ਦੋਸ਼ੀ, ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਫਰਾਰ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। 2005 ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਵਿਜੇ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਫੜ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮਾ ਚਲਾਇਆ ਗਿਆ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਨੇ ਸਾਲ 2007 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਇੱਕ ਹੋਰ ਫੈਸਲੇ ਰਾਹੀਂ, ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਉਸਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ, ਜਿਸਨੂੰ ਡਾ. ਸੀ.ਐਸ. ਜੈਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.13) ਅਤੇ ਡਾ. ਨੀਲਮ ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.15) ਦੇ ਡਾਕਟਰੀ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14) ਗਿਰੀਸ਼ ਬੋਹਰੇ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਰਥਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸੀ।

29. ਤੁਰੰਤ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਮੁੱਖ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦਾ ਵਿਸਥਾਰ ਨਾਲ ਵਰਣਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਅਸੀਂ ਹੁਣ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾ ਸਕਦੇ ਹਾਂ।

ਏ.1 ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ

30. ਇਹ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਪਰੇਸ਼ਾਨ ਸੀ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਸੰਬੰਧੀ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਗੁਪਤ ਮਤਭੇਦ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਅਤੇ ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11, ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਿੱਲੂ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ, ਜਿੱਥੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਉਸਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14) ਨੇ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਸੱਚਾਈ ਨਾਲ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਭੈਰੋਂ ਬਾਬਾ ਨਾਮ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਰਹਿਣ ਬਾਰੇ ਅਣਜਾਣ ਸੀ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਅੱਗੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਨੇੜੇ ਭੈਰੋਂ ਬਾਬਾ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਕੋਈ ਘਰ ਜਾਂ ਮੰਦਰ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਉਸਨੇ ਮੌਕੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰਨਾ 2) ਵਿੱਚ ਇਸਦਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਲਿਆ।

31. ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਦੀ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਸਾਨੂੰ ਸਾਰੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਬਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦਾ ਇੱਕਸਾਰ ਜ਼ਿਕਰ ਮਿਲਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਨੂੰ ਵੀ ਢਿੱਲੇ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭੈਰਵ ਬਾਬਾ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 11, ਨੇ ਆਪਣੀ ਗਵਾਹੀ ਵਿੱਚ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਟਿੱਲੂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਭੈਰਵ ਬਾਬਾ ਦੇ ਕਮਰੇ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਗਿਰੀਸ਼ ਬੋਹਰੇ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 14) ਦੁਆਰਾ ਦਰਜ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੀ ਧਾਰਾ 161 ਵਿੱਚ ਦਰਜ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਟਿੱਲੂ ਨੇ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੌਂਪੜੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਪਨਾਹ ਲਈ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬੰਦ ਕਰ ਲਿਆ। ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ. 10 ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ (ਐਕਸ.ਪੀ.7) ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਧਾਰਾ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ (ਐਕਸ.ਡੀ.1) ਵਿੱਚ ਵੀ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ।

32. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿ ਗਿਰੀਸ਼ ਬੋਹਰੇ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14), ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਅਨੁਸਾਰ, ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਭੈਰੋਂ ਬਾਬਾ ਤੋਂ ਅਣਜਾਣ ਸੀ, ਦੂਜੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੁਆਰਾ 'ਭੈਰੋਂ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ' ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਜਗ੍ਹਾ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਉਸਦੇ ਦੁਆਰਾ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2) 'ਤੇ ਦਰਸਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.2) ਦੀ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਜਾਂਚ 'ਬੀ' ਲੇਬਲ ਵਾਲੀ ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਬਣਤਰ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ 'ਇੱਟਾਂ ਦਾ ਕਮਰਾ' ਵਜੋਂ ਪਛਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਸ਼ਰਨ ਲਈ ਸੀ। ਭਾਵੇਂ ਉਕਤ ਬਣਤਰ ਨੂੰ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਕੈਪਸ਼ਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਇਹ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਟਿੱਲੂ 'ਤੇ ਗੁਆਂਢੀ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਚਾਅ ਪੱਖ ਨੇ I.O. (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14) ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਸਥਾਨ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਚਿੱਤਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ।

33. ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ 'ਤੇ ਇੱਕ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਾਨਬੱਧ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵੱਲੋਂ ਸਿਰਫ਼ ਇੱਕ ਭੁੱਲ ਹੀ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਦਲਦੀ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਿਤ ਹੈ ਕਿ ਸਾਈਟ ਪਲਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਘਟਨਾ ਦੇ ਸਥਾਨ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਬਿਨਾਂ ਹੋਰ ਵੇਰਵੇ ਦਿੱਤੇ।[1] ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਕਿ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੇ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਸੀ ਜਿਸਦੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਹੱਥ ਦੇ ਵਰਜਨ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਮਹੱਤਵ ਦਿੱਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਲਈ ਰੱਦ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਆਈ.ਓ. ਮੌਕੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ 'ਤੇ ਕਮਰੇ ਨੂੰ 'ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ' ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਉਣਾ ਭੁੱਲ ਗਿਆ ਸੀ।

34. ਇਹ ਇੱਕ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਨੇ ਇੱਕ ਦੂਜੇ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ; ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਨੂੰ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੁਆਰਾ ਧਾਰਾ 161 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ ਖੁਦ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਦੀ ਜਗ੍ਹਾ ਨੂੰ ਮੌਕੇ ਦੇ ਨਕਸ਼ੇ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰਨਾ 2) 'ਤੇ 'ਇੱਟਾਂ ਦਾ ਕਮਰਾ' ਵਜੋਂ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਝੁੱਗੀ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਨੇ ਸ਼ਰਨ ਮੰਗੀ ਸੀ ਅਤੇ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਹਾਲਾਤਾਂ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਖੌਤੀ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਬੁਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਕਾਰਪਸ ਡੀਲੀਕਟੀ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹਿੰਦਾ ਹੈ।

ਏ.2 ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦਾ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪ੍ਰਭਾਵ

35. ਫਿਰ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਕਿ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ, ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10), ਨੇ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਵਿੱਚ, ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.7) ਉਸਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਨਹੀਂ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਪੁਲਿਸ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਹੇਠ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਇਆ ਸੀ। ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਉਸਦੀ ਗਵਾਹੀ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਇੱਕ ਖਾਲੀ ਕਾਗਜ਼ 'ਤੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.7 ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

---

1 ਸ਼ਿਵਾਨਾ ਬਨਾਮ ਹੰਸੂਰ ਟਾਊਨ ਪੁਲਿਸ ਰਾਜ (2010) 15 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 91

36. ਇਸ ਦਲੀਲ ਦੀ ਕਦਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ ਦੇ ਬਿਆਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਦੇ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਅਸਲ ਕਾਗਜ਼ੀ ਕਿਤਾਬ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ "ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਜਮਾਂਬੰਦੀਆਂ ਦਾ ਸੰਗ੍ਰਹਿ" ਦੇ ਇੱਕ ਹਿੱਸੇ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਨੁਵਾਦਿਤ ਸੰਸਕਰਣ ਗਲਤ ਜਾਪਦਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਗਵਾਹ ਨੇ ਕੀ ਬਿਆਨ ਦਿੱਤਾ ਸੀ, ਅਸੀਂ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ ਦੇ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਬਿਆਨ ਦੇ ਅਸਲ ਹਿੰਦੀ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ।

37. ਇੱਕ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੁਹਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10), ਨੇ ਆਪਣੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਵਿੱਚ, ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵਿਸ਼ਾ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਹੋਈ, ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ, "ਵਿਜੇ, ਧਰਮਿੰਦਰ ਉਰਫ ਧੰਮ, ਕੱਛੂ ਉਰਫ ਰਾਮਸਵਰੂਪ, ਬੱਲੂ, ਰਵੀ, ਅਸਗਰ ਸਾਰੇ ਚੀਕਦੇ ਹੋਏ ਆਏ ਕਿ ਟਿੱਲੂ ਦਾਦਾਗਿਰੀ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਰਿਹਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਅੱਜ ਹੀ ਖਤਮ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ....." ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਵਿੱਚ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ, "ਯੇ ਸਭੀ ਲਾਗ" [ਇਹ ਸਾਰੇ ਵਿਅਕਤੀ] ਹਮਲਾ ਕਰਨ ਲੱਗ ਪਏ, ਟਿੱਲੂ ਭੈਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ ਵੱਲ ਭੱਜਿਆ, ਅੰਦਰ ਦਾਖਲ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਬਚਾਉਣ ਲਈ ਅੰਦਰੋਂ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਬੰਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। "ਸਭੀ ਨੇ" (ਉਹ ਸਾਰੇ) ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦਰਵਾਜ਼ਾ ਤੋੜ ਕੇ ਝੁੱਗੀ ਵਿੱਚ ਦਾਖਲ ਹੋਏ ਅਤੇ ਟਿੱਲੂ ਨੂੰ ਘੇਰ ਲਿਆ ਅਤੇ ਧਰਮਿੰਦਰ ਉਰਫ ਧੰਮ (ਅਪੀਲਕਰਤਾ) ਨੇ ਫਿਰ ਟਿੱਲੂ ਦੇ ਪੇਟ ਵਿੱਚ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਦਿੱਤਾ।

38. ਇਹ ਵੀ ਯਾਦ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਇੱਕ ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਅਤੇ ਇਸਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਇੱਕ ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਜਾਂ ਖੰਡਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇੱਕ ਲਿਖਤੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਇੱਕ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਸੰਚਾਰ ਜੋ ਕਿ ਇੱਕ ਸੰਜੀਦਾ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹੋਣ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਐਫਆਈਆਰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਹੈ।

39. ਐਫਆਈਆਰ ਦਾ ਉਦੇਸ਼ ਤਿੰਨ-ਪੱਖੀ ਹੈ: ਪਹਿਲਾ, ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਅਤੇ ਪੁਲਿਸ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਉਸ ਅਪਰਾਧ ਬਾਰੇ ਸੂਚਿਤ ਕਰਨਾ ਜਿਸਦੀ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਨੂੰ ਰਿਪੋਰਟ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ; ਦੂਜਾ, ਉਸ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣਾ ਜਿਸਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੇਸ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤੁਰੰਤ ਬਾਅਦ ਦੱਸੇ ਗਏ ਅਸਲ ਤੱਥ ਕੀ ਹਨ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਕਿਸ ਸਮੱਗਰੀ 'ਤੇ ਸ਼ੁਰੂ ਹੋਈ; ਤੀਜਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਭਿੰਨਤਾਵਾਂ, ਅਤਿਕਥਨੀ ਜਾਂ ਜੋੜਾਂ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਲਈ।

40. ਵਿਸ਼ਾ ਐਫਆਈਆਰ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰਨਾ 7) ਧਾਰਾ 154 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਤੱਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਘਟਨਾ 20.06.2004 ਨੂੰ ਰਾਤ 9.30 ਵਜੇ ਵਾਪਰੀ ਦੱਸੀ ਗਈ ਹੈ, ਅਤੇ ਐਫਆਈਆਰ ਉਸੇ ਦਿਨ ਰਾਤ 10.45 ਵਜੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਿੱਸਾ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਸਾਰੇ ਅੱਠ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਵਿਧੀਵਤ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ। ਐਫਆਈਆਰ ਇੱਕ ਕੁਦਰਤੀ, ਇਕਸਾਰ ਹੱਥ ਲਿਖਤ ਵਿੱਚ ਲਿਖੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਲੀ ਥਾਂ ਨਹੀਂ ਛੱਡੀ ਗਈ, ਸ਼ਬਦਾਂ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਟ ਜਾਂ ਸੁੰਗੜਾਇਆ ਗਿਆ, ਜਾਂ ਕੋਈ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਵਾਕ ਇੰਟਰਪੋਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਆਖਰੀ ਲਾਈਨ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਜ ਹੈ ਕਿ ਰਿਪੋਰਟ ਨੂੰ

ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਅਤੇ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ। ਐਫਆਈਆਰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਫਾਰਮੈਟ ਵਿੱਚ ਹੈ ਅਤੇ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਨੇ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਆਪਣੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਲਗਾਇਆ ਹੈ।

41. ਇਹ ਸੱਚ ਹੈ ਕਿ ਆਪਣੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ, ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਨੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਨਾ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ (ਐਕਸ.ਪੀ.7) ਪੜ੍ਹ ਕੇ ਸੁਣਾਈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਪੁਲਿਸ ਦੁਆਰਾ 5-6 ਮੌਕਿਆਂ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਇਹ ਨਿਰਧਾਰਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਐਕਸ.ਪੀ.7 ਵਿੱਚ ਕਿਹੜਾ ਸੰਸਕਰਣ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਇੱਕ ਪੜ੍ਹੀ-ਲਿਖੀ ਵਿਅਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਗਵਾਹ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਖੁੱਲ੍ਹ ਕੇ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ ਦੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਕ੍ਰੋਧ ਤੋਂ ਬਚਾਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਇਰਾਦੇ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ ਸੀ ਕਿ ਐਫਆਈਆਰ ਉਸਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ 'ਤੇ ਦਰਜ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਾਂ ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੂੰ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਦੱਸੀ ਗਈ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਘਾਤਕ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗੀਆਂ ਸਨ।

42. ਇਹ ਮੰਨ ਕੇ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਪੜ੍ਹਨ ਜਾਂ ਜਾਣੂ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ, ਵਿਚਾਰਨ ਯੋਗ ਸਵਾਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਅਜਿਹੀ ਗਲਤੀ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਕੋਈ ਪੱਖਪਾਤ ਕੀਤਾ ਹੈ? ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ-ਅਧੀਨ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਜਵਾਬ ਨਕਾਰਾਤਮਕ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਮਾਮਲਾ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਜਾਂ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦੀ ਕਾਪੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਜੋ ਸੂਚਨਾਕਰਤਾ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਨ ਦੀ ਉਸਦੀ ਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕ ਸਕਦੀ ਸੀ। ਰਿਕਾਰਡ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸ਼੍ਰੀ ਏ.ਕੇ. ਸ਼੍ਰੀਵਾਸਤਵ, ਵਕੀਲ, ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕੀਤੀ। ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਉਹ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਲੁਕਾ ਨਹੀਂ ਸਕੀ ਕਿ ਅਹਿਮਦ, ਅਸਗਰ, ਰਵੀ ਅਤੇ ਕਨੀਜਾ ਬੀ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਦੂਜੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਵੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਾਵਾਂ ਨਾਲ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਦੱਸਿਆ ਹੈ ਕਿ ਸਾਡੀ ਨੇ (ਉਹਨਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਨੇ) ਟਿੱਲੂ 'ਤੇ ਲਾਠੀਆਂ, ਰਾਡਾਂ ਅਤੇ ਪਾਈਪਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਜਦੋਂ ਉਸਨੇ ਦਖਲ ਦੇਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ, ਤਾਂ ਅਹਿਮਦ ਨੇ ਉਸਨੂੰ ਗਾਲ੍ਹਾਂ ਕੱਢੀਆਂ ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਜਾਨੋਂ ਮਾਰਨ ਦੀ ਧਮਕੀ ਦਿੱਤੀ।

ਫਿਰ ਉਹ ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਜਾ ਕੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋਈ ਅਤੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਰੋਪੀਗਨਾਂ, ਭਾਵ, ਸਾਰੇ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੇ ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ 'ਤੇ ਘਾਤਕ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ, ਲਾਲਾਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਫਿਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਮਲਾ ਨਗਰ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ ਤੁਰੰਤ ਲਾਲਾਰਾਮ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੂੰ ਹਮੀਦੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਲਈ ਭੇਜ ਦਿੱਤਾ।

ਫਿਰ ਉਹ ਗਈ ਅਤੇ ਕੁਝ ਦੂਰੀ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹੀ ਹੋ ਕੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਰੋਪੀਗਨਾਂ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ 'ਤੇ ਘਾਤਕ ਹਮਲੇ ਕੀਤੇ ਸਨ। ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ, ਲਾਲਾਰਾਮ ਦੇ ਨਾਲ, ਫਿਰ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਮਲਾ ਨਗਰ ਗਈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੇ

ਤੁਰੰਤ ਲਾਲਾਰਾਮ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਨੂੰ ਹਮੀਦੀਆ ਹਸਪਤਾਲ ਵਿੱਚ ਇਲਾਜ ਲਈ ਭੇਜਿਆ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਟਿੱਲੂ ਹਸਪਤਾਲ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚ ਸਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਰਸਤੇ ਵਿੱਚ ਹੀ ਸੱਟਾਂ ਦੀ ਤਾਬ ਨਾ ਝੱਲਦਾ ਦਮ ਤੋੜ ਗਿਆ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਪੈਰਾ 4 ਵਿੱਚ, ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਸਨੇ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਰਿਪੋਰਟ ਸਾਬਕਾ ਪੀ.7 ਰਾਹੀਂ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਮਲਾ ਨਗਰ ਨੂੰ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਕਰਦੇ ਸਮੇਂ ਉਸਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਇਸ ਹਿੱਸੇ ਤੋਂ ਪੁੱਛਗਿੱਛ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਵੀ ਦੇਖਿਆ ਹੈ। ਇੱਕ ਅਸਪਸ਼ਟ ਇਨਕਾਰ ਅਤੇ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਦੇ ਦਾਅਵਿਆਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਸੁਝਾਅ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ; ਕਿ ਉਸਨੇ ਇਸ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ, ਜਾਂ ਉਸਨੂੰ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਝੂਠਾ ਫਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੂੰ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਸਮੱਗਰੀ ਨੂੰ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਾ ਪੜ੍ਹੇ ਜਾਣ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੱਖਪਾਤ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ ਉਠਾਇਆ ਗਿਆ ਵਿਵਾਦ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਗਲਤ ਹੈ।

43. ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਐਨ.ਐਸ. ਗਿਆਨੇਸ਼ਵਰਨ 2 ਨੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 154 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਵਿੱਚ ਦੱਸੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸ਼ਰਤਾਂ, ਸੂਚਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਜਾਣਕਾਰੀ 'ਤੇ ਦਸਤਖਤ ਕਰਨ ਅਤੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਇਸਦੇ ਤੱਤ ਦੇ ਦਾਖਲੇ ਸੰਬੰਧੀ, ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਜ਼ਰੂਰਤਾਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਤਮਕ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦੀਆਂ ਹਨ, ਅਤੇ ਇਹਨਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਛੱਡਣ ਨਾਲ ਧਾਰਾ ਦੇ ਤਹਿਤ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਨਤੀਜਿਆਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਅਸਰ ਨਹੀਂ ਪੈਂਦਾ।

44. ਇਹ ਵੀ ਬਰਾਬਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਥਾਪਤ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਇਕਸਾਰ, ਨਿਰਦੋਸ਼, ਅਤੇ ਡਾਕਟਰੀ ਸਬੂਤਾਂ ਜਾਂ ਵਰਤੇ ਗਏ ਹਥਿਆਰ ਵਰਗੀ ਅਪਰਾਧਕ ਸਮੱਗਰੀ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਤਾਂ ਸਿਰਫ਼ ਐਫਆਈਆਰ ਦੀ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ, ਜੇ ਕੋਈ ਹਨ, ਸਜ਼ਾ ਨੂੰ ਉਲਟਾਉਣ ਜਾਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਜਾਇਜ਼ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ।

ਏ.3 ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ

45. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਇਹ ਝੂਠੇ ਦੋਸ਼ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ, ਜਿਸਨੇ ਆਪਣੇ ਜਾਂਚ-ਇਨ-ਚੀਫ਼ ਦੇ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਅਹਿਮਦ, ਅਸਗਰ, ਰਵੀ ਅਤੇ ਕਨੀਜਾ ਬੀ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਵਜੋਂ ਨਾਮਜ਼ਦ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਹ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਜਾਣਦੀ ਸੀ। ਇਹ ਗੱਲ ਉਜਾਗਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਕਿ ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਆਪਣੇ ਪੂਰੇ ਬਿਆਨ

---

2 (2013) 3 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 594

ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਲੈਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਹੀ, ਸਗੋਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸਨੇ ਕਦੇ ਵੀ ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਨਹੀਂ ਦੱਸੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.7) ਵਿੱਚ ਦੱਸਿਆ ਹੈ।

46. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਸੀਂ ਪੇਸ਼ਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਨਹੀਂ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਅਜਿਹਾ ਕਹਿੰਦੇ ਹਾਂ:

(ਏ) ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਦੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਪੜ੍ਹਨਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਟੁਕੜਿਆਂ ਵਿੱਚ।

(ਬੀ) ਉਸਨੇ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਉਹ ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੂੰ ਨਾਮ ਨਾਲ ਜਾਣਦੀ ਹੈ। ਉਹ ਬਿਨਾਂ ਸ਼ੱਕ ਬਾਕੀ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦੇ ਰਹੀ ਸੀ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਨ ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਸੀ।

(ਸੀ) ਉਸਨੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ "ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ" ਨੇ ਲਾਲਾਰਾਮ, ਤੁਲਾਰਾਮ ਅਤੇ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ ਉਰਫ ਟਿੱਲੂ 'ਤੇ ਡੰਡਿਆਂ, ਰਾਡਾਂ ਅਤੇ ਪਾਈਪਾਂ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ।

(ਡੀ) ਉਸਨੇ ਅੱਗੇ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਸਾਰੇ ਮੁਲਜ਼ਮਾਂ ਨੇ ਟਿੱਲੂ ਅਤੇ ਤੁਲਾਰਾਮ 'ਤੇ ਮਾਰਨ ਦੇ ਇਰਾਦੇ ਨਾਲ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ।

(ਈ) ਉਸਨੇ ਇਹ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਸਟੇਸ਼ਨ ਕਮਲਾ ਨਗਰ ਗਈ ਅਤੇ ਐਫ.ਆਈ.ਆਰ. (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰ:.7) ਦਰਜ ਕਰਵਾਈ, ਜਿਸ 'ਤੇ ਉਸਦੇ ਅੰਗੂਠੇ ਦਾ ਨਿਸ਼ਾਨ ਸੀ।

(ਐੱਫ.) ਇਹਨਾਂ ਭੌਤਿਕ ਤੱਥਾਂ ਨੂੰ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਊਸ਼ਾ ਬਾਈ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨਾ ਬਹੁਤ ਦੂਰ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋਵੇਗੀ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੌਜੂਦ ਨਹੀਂ ਸੀ ਜਾਂ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ।

(ਜੀ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11), ਇੱਕ ਹੋਰ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ, ਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਮੌਜੂਦ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਨੇ ਟਿੱਲੂ ਦੇ ਪੇਟ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਮਾਰ ਕੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਹਿੱਸਾ ਲਿਆ।

(ਐੱਚ) ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਲੱਗੀ ਸੱਟ ਡਾ. ਆਰ.ਐਸ. ਵਿਜੇਵਰਗੀਆ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.4) ਅਤੇ ਡਾ. ਸੀ.ਐਸ. ਜੈਨ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.13) ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ।

(ਆਈ) ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14) ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਚਾਕੂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾਪੂਰਵਕ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ। ਲਾਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11), ਜਿਸਨੇ ਰਿਕਵਰੀ ਨੂੰ ਦੇਖਿਆ, ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ।

(ਜੇ) ਕਿਸੇ ਵੀ ਸ਼ੱਕ ਨੂੰ ਦੂਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11) ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੱਸਿਆ, "ਚੈੱਕ ਕਮੀਜ਼ ਪਹਿਨ ਕੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖੜ੍ਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਧਰਮਿੰਦਰ ਹੈ"।

47. ਇਹ ਇੱਕ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨ ਹੈ ਕਿ ਪਛਾਣ ਟੈਸਟ (ਟੀਆਈਪੀ.ਡਬਲਯੂ) ਠੋਸ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਕੰਮ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ ਹਨ ਪਰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂਚ ਏਜੰਸੀ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਹੁੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦੀ ਜਾਂਚ ਵਿੱਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਸਹੀ ਰਸਤੇ 'ਤੇ ਹੈ।

ਟੀਆਈਪੀ.ਡਬਲਯੂ ਰੱਖਣਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਟੀਆਈਪੀ.ਡਬਲਯੂ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਨੂੰ ਟਾਲਣ ਦਾ ਆਧਾਰ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਨੂੰ ਟ੍ਰਾਇਲ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕੋ ਸਮੇਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।3 ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪਰੇਡ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪਛਾਣ ਦੇ ਸਬੂਤ ਨੂੰ ਅਯੋਗ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗੀ।4

48. ਇਸੇ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਘਟਨਾ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਹਨੇਰੇ ਕਾਰਨ ਘੱਟ ਦਿੱਖ ਦਾ ਵਿਵਾਦ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀਆਂ ਘਟਨਾਵਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਨਥੂਨੀ ਯਾਦਵ ਬਨਾਮ ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ[5] ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਈ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

(i) ਹਮਲਾਵਰਾਂ ਨੇ ਜ਼ਖਮੀਆਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਿਸ ਨੇੜਤਾ 'ਤੇ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ।
(ii) ਤਾਰਿਆਂ ਤੋਂ ਕੁਝ ਵਾਤਾਵਰਣ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦੇ ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ।
(iii) ਹਰੇਕ ਹਮਲਾਵਰ ਦੀ ਦਿੱਖ ਨਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਾਣ-ਪਛਾਣ।

49. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਘਟਨਾ ਸਥਾਨ, ਭਾਵ, ਭਾਰਵ ਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੀ ਝੁੱਗੀ, ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10) ਦੇ ਨਾਲ ਲੱਗਦੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਗਵਾਹਾਂ ਲਈ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਦੇਖਣਾ ਅਤੇ ਪਛਾਣਨਾ ਆਸਾਨ ਹੋ ਗਿਆ ਸੀ। ਦੂਜਾ, ਹਰੇਕ ਦੋਸ਼ੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ, ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਸੀ। ਤੀਜਾ, ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਗਰਮੀਆਂ ਦੀ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਗਵਾਹਾਂ ਲਈ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਵਿੱਚ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਰੁਕਾਵਟ ਹੋਣੀ ਸੀ। ਚੌਥਾ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਆਪਣੇ 313 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਬਿਆਨ ਵਿੱਚ, ਕਿਤੇ ਵੀ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਦਲੀਲ ਨਹੀਂ ਲਈ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਵੀ ਇਸ ਬਚਾਅ ਦੀ ਪੈਰਵੀ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ।

50. ਇਸ ਗੱਲ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਜੋ ਕੋਈ ਵੀ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇ ਉਲਟ ਅਤੇ ਅਪਮਾਨ

---

3 ਰਾਜ (ਦਿੱਲੀ ਦਾ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਰਾਜਧਾਨੀ ਖੇਤਰ) ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ। ਨਵਜੋਤ ਸੰਧੂ (2005) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 600

4 ਸੰਵਿਧਾਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ (2007) 10 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 175

5 [1996] ਪੂਰਕ 10 ਐਸਸੀਆਰ 905: (1998) 9 ਐਸਸੀਸੀ 238

ਵਿੱਚ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਸ 'ਤੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਸਾਬਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾ ਸਿਰਫ ਇਸ ਬਚਾਅ ਨੂੰ ਉਠਾਉਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਬਲਕਿ ਇਸਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਸਬੂਤ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਕਾਰਕਾਂ ਦੇ ਸੰਚਤ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਸ਼ੱਕ ਕਰਨ ਦਾ ਕੋਈ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਅਪਰਾਧ ਵਾਲੀ ਥਾਂ 'ਤੇ ਮੌਜੂਦ ਸੀ, ਸਗੋਂ ਉਸਨੇ ਘਟਨਾ ਵਿੱਚ ਸਰਗਰਮੀ ਨਾਲ ਹਿੱਸਾ ਵੀ ਲਿਆ ਅਤੇ ਟਿੱਲੂ (ਮ੍ਰਿਤਕ) ਨੂੰ ਇੱਕ ਘਾਤਕ ਵਾਰ ਦਿੱਤਾ।

51. ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ ਕਿ ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਦੋ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਗਰਮਾ-ਗਰਮ ਝਗੜੇ ਵਿੱਚ ਮੌਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਇਹ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੈ ਕਿ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਅਸਲ ਦੋਸ਼ੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚਣਾ ਚਾਹੁਣਗੇ। ਕਿਸੇ ਵੀ ਪੂਰਵ ਇਰਾਦੇ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਝੂਠਾ ਦੋਸ਼ ਲਗਾਉਣ। ਇਹ ਅਜਿਹਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਕਰਤਾ ਜਾਂ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11 ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵਿਰੁੱਧ ਨਫ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਅਤੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਉਸਨੂੰ ਫਸਾਉਣ ਲਈ ਇੱਕ ਕਹਾਣੀ ਘੜੀ। ਸਗੋਂ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਨਾਮ ਘਟਨਾ ਦੇ ਦੋ ਘੰਟਿਆਂ ਤੋਂ ਵੀ ਘੱਟ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ, ਐਕਸ.ਪੀ.7 ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਗਏ ਪਹਿਲੇ ਸੰਸਕਰਣ ਵਿੱਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਇਆ। ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਚਸ਼ਮਦੀਦਾਂ ਦੀ ਜਿਰ੍ਹਾ ਦੌਰਾਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਝੂਠਾ ਫਸਾਉਣ ਦਾ ਕੋਈ ਇਰਾਦਾ ਨਹੀਂ ਸੁਝਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ।

ਏ.4 ਅਪੀਲਕਰਤਾ 'ਤੇ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਦਾ ਦੋਸ਼

52. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਘਟਨਾ ਝੁੱਗੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਤੇ ਰਾਤ ਨੂੰ ਵਾਪਰੀ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਬਹੁਤ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਕਿ ਗਵਾਹ ਘਟਨਾ ਦੇ ਤਰੀਕੇ ਨੂੰ ਦੇਖ ਸਕਣ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11 ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੇਖ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਸਨੇ ਕਿਸ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਅਤੇ ਉਹ ਇਹ ਨਹੀਂ ਦੱਸ ਸਕਦਾ ਸੀ ਕਿ ਕਿਹੜਾ ਹਥਿਆਰ ਕਿਸ ਤੋਂ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਸਿੱਟੇ 'ਤੇ ਪਹੁੰਚਣ ਲਈ ਇੱਕ ਵੀ ਸਬੂਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਸੱਟ ਲੱਗਣ ਕਾਰਨ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਸੱਟ ਲੱਗੀ ਸੀ।

53. ਅਸੀਂ ਸਪੁਰਦਗੀ ਦਾ ਡੂੰਘਾਈ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰਨਾ 14) ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਸਵਾਲ ਵਿੱਚ ਹਥਿਆਰ (ਚਾਕੂ) ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਈ।

ਬਿਆਨ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ:

"20.04.2004 ਨੂੰ, ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀਆਂ ਅਹਿਮਦ, ਅਸਗਰ, ਰਵੀ, ਵਿਜੇ, ਕੱਛੂ @ ਰਾਮਸਵਰੂਪ, ਬੱਲੂ, ਅਤੇ ਕਨੀਜਾ ਬੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਚਾਕੂ ਅਤੇ ਸੋਟੀ ਨਾਲ ਟਿੱਲੂ @ ਦੇਵੀ ਸਿੰਘ ਨਾਲ ਮਾਰਪੀਟ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਚਾਕੂ ਨਾਲ ਟਿੱਲੂ @ ਡੇਵਿੰਗ ਨੇ ਮੇਰੇ 'ਤੇ ਹਮਲਾ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਹ ਚਾਕੂ ਮੈਂ ਪੁਲਿਸ ਲਾਈਨ ਨਹਿਰੂ ਨਗਰ ਦੀ ਬੈਰਕ ਨੰਬਰ 2 ਵਿੱਚ ਲੁਕਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਨਾਲ ਆਓ, ਮੈਂ ਇਸਨੂੰ ਤੁਹਾਨੂੰ ਸੌਂਪ ਦਿਆਂਗਾ।"

54. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸੇ ਦੇ ਬਿਆਨ ਕਾਰਨ ਚਾਕੂ, ਯਾਨੀ ਕਿ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ, ਦੀ ਖੋਜ ਅਤੇ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਜ਼ਬਤ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਜ਼ਬਤ ਮੀਮੋ (ਉਦਾਹਰਣ ਪੰਨਾ 20) ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਇਹ ਲਿਖਿਆ ਸੀ:

"ਲੱਕੜ ਦੇ ਹੈਂਡਲ ਵਾਲਾ ਇੱਕ ਲੋਹੇ ਦਾ ਬਣਿਆ ਚਾਕੂ ਜਿਸਦੀ ਕੁੱਲ ਲੰਬਾਈ ਲਗਭਗ 14 1½ ਇੰਚ ਹੈ, ਹੈਂਡਲ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਲਗਭਗ 4 34 ਇੰਚ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲੇਡ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਲਗਭਗ 10 ਇੰਚ ਹੈ ਅਤੇ ਬਲੇਡ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਲਗਭਗ 1 ¼ ਇੰਚ ਹੈ, ਚਾਕੂ ਦੀ ਨੋਕ ਤਿੱਖੀ ਹੈ, ਬਲੇਡ ਦੇ ਅਗਲੇ (ਅਗਲਾ) ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚ ਖੂਨ ਮੌਜੂਦ ਹੈ ਜੋ ਸੁੱਕ ਗਿਆ ਹੈ। ਦੋਸ਼ੀ ਧਰਮਿੰਦਰ ਉਰਫ ਧਮਾ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਸਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਕਬਜ਼ੇ ਵਿੱਚ ਲੈ ਲਿਆ ਅਤੇ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਹੀ ਪੈਕ ਨੂੰ ਸੀਲ ਕਰ ਦਿੱਤਾ।"

55. ਇਹ ਸਵਾਲ ਜਿਸ ਲਈ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ? ਆਈਈਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਦੀ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗਤਾ ਸੰਬੰਧੀ ਮੁੱਦੇ ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਕੁਰੀ ਕੋਟਾਯਾ ਬਨਾਮ ਸਮਰਾਟ ਵਿੱਚ ਵਿਆਪਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਸੰਖੇਪ ਵਿੱਚ ਸੰਖੇਪ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ:
(i) ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
(ii) ਤੱਥ ਦੀ ਖੋਜ ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।
(iii) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਵਿਅਕਤੀ ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।
(iv) ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਾ ਸਿਰਫ਼ ਉਹ ਹਿੱਸਾ ਜੋ ਖੋਜੇ ਗਏ ਤੱਥ ਨਾਲ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜਾਂ ਸਖਤੀ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ, ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।
56. ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਇਹ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਵੈ-ਇੱਛਾ ਨਾਲ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਉਦੋਂ ਦਿੱਤਾ ਜਦੋਂ ਉਹ ਪੁਲਿਸ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਜਿਸਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਪਰਾਧ ਦਾ ਹਥਿਆਰ (ਚਾਕੂ) ਬਰਾਮਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਕੀ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਆਪਣੀ ਮਰਜ਼ੀ ਨਾਲ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਜਾਂ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਹ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੱਥ ਦਾ ਸਵਾਲ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਲੱਲੂ ਵਿਸ਼ਵਕਰਮਾ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਮੰਨੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਉਸ ਦੁਆਰਾ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸਾਡੀ ਵਿਚਾਰ-ਵਟਾਂਦਰੇ ਵਿੱਚ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਖੁਲਾਸਾ ਬਿਆਨ ਜਿਸ ਹੱਦ ਤੱਕ ਇਸਨੇ ਚਾਕੂ ਦੀ ਬਰਾਮਦਗੀ ਵੱਲ ਅਗਵਾਈ ਕੀਤੀ, ਆਈਈਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 27 ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

57. ਅਸੀਂ ਇਸ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਇਹ ਜੋੜਨ ਵਿੱਚ ਜਲਦਬਾਜ਼ੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਸੰਸਕਰਣ ਨੂੰ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਬਲਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ

---

6 1946 ਐਸਸੀਸੀ ਔਨਲਾਈਨ ਪੀਸੀ 47

ਕੀਤੀ ਹੈ। ਇਹ ਪਤਾ ਲਗਾਉਣ ਦੀ ਸਾਡੀ ਖੋਜ ਵਿੱਚ ਕਿ ਕੀ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਇੱਕ ਵਾਜਬ ਸ਼ੱਕ ਤੋਂ ਪਰੇ ਦੋਸ਼ੀ ਹੈ, ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸੀਮਤ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਖੰਭਾਂ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਪਹਿਲੀ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਮਾਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਿਭਾਈ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਇਸ ਤੱਥ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ ਇੱਕ ਅਪਵਾਦ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਸ਼ਕਲ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਕਿਸੇ ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਪੀੜਤ (ਪੀੜਤਾਂ), ਦੋਸ਼ੀ (ਆਰਥਿਕ) ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਕਮਜ਼ੋਰ ਗਵਾਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਮਾਜਿਕ-ਆਰਥਿਕ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨੀ ਨਾਲ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਨਜ਼ਰਅੰਦਾਜ਼ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਦੋਵੇਂ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11, ਅਨਪੜ੍ਹ ਮਜ਼ਦੂਰ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਗਵਾਹੀਆਂ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਕਾਫ਼ੀ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦਰਜ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਦੋਵਾਂ ਗਵਾਹਾਂ ਨੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਇਨਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁਲਿਸ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਇੱਕ ਪੇਂਡੂ ਗਵਾਹ ਦੀ ਅਣਫਿਲਟਰਡ ਗਵਾਹੀ, ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਮਾਮੂਲੀ ਅਸੰਗਤੀਆਂ ਜਾਂ ਅੰਤਰਾਂ ਨਾਲ ਭਰੀ ਹੋਵੇ, ਇਸਦੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਨੂੰ ਕਮਜ਼ੋਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ। ਅਜਿਹੇ ਗਵਾਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤਾਂ ਦਾ ਵਿਆਪਕ ਅਤੇ ਧਿਆਨ ਨਾਲ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਜਦੋਂ ਜਿਰ੍ਹਾ ਸਮਝਦਾਰੀ ਨਾਲ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਵਿਅਕਤੀ (ਵਿਅਕਤੀਆਂ) ਨੇ ਕੁਝ ਬਾਹਰੀ ਦਬਾਅ ਪਾ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਜਿੱਤਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.10 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.11 ਦੇ ਬਿਆਨਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਕੋਈ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ। ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14) ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਵੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਗੁਪਤ ਇਰਾਦੇ ਜਾਂ ਸਬੂਤ ਘੜਨ ਜਾਂ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਤੇ ਉਸਦੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਝੂਠੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫਸਾਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਤੋਂ ਰਹਿਤ ਹੈ।

58. ਇਹ ਬਹੁਤ ਹੀ ਅਨੁਚਿਤ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਵਾਜਬ ਹੋਵੇਗਾ ਕਿ ਇੱਕ ਗਵਾਹ, ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਤੋਤਾ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਘਟਨਾ ਦੇ ਹਰ ਛੋਟੇ ਵੇਰਵੇ ਨੂੰ ਯਾਦ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸੰਚਤ ਬਿਰਤਾਂਤ ਦੇ ਨਾਲ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਯੋਗਤਾ ਤੋਂ ਵਾਂਝਾ ਹੈ।

ਬੀ. ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲ ਦੇ ਕੇਸ 'ਤੇ ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਰਗੀਕਰਨ ਦੀ ਗੈਰਹਾਜ਼ਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ

59. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਨੇ ਜ਼ੋਰ ਦੇ ਕੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਸ ਤੋਂ ਕਥਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ ਦੀ ਫੋਰੈਂਸਿਕ ਸਾਇੰਸ ਲੈਬਾਰਟਰੀ ਵਿੱਚ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ, ਜਿੱਥੇ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਧੂਰੇ ਸਨ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਹਥਿਆਰ 'ਤੇ ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਦੇ ਨਿਰਧਾਰਨ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ। ਸਿੱਟੇ ਵਜੋਂ, ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਮੇਲ ਨਾ ਹੋਣ ਨੂੰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਅਤੇ ਇਸਤਗਾਸਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਮਝਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

60. ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਰਿਪੋਰਟ ਦੀ ਪੂਰੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਇਹ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ 'ਤੇ ਕੀਤੇ ਗਏ ਬਲੱਡ ਗਰੁੱਪ ਵਰਗੀਕਰਣ ਟੈਸਟ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਅਸਪਸ਼ਟ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਧਿਆਨ ਦੇਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੇ ਕਹਿਣ 'ਤੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ "।" ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਿਤ ਕਰੋ)। ਇਹ ਤੱਥ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਲਾਠੀਆਂ ਅਤੇ ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਦੋਸ਼ੀ ਅਸਗਰ ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ ਸਮੇਤ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਹਥਿਆਰਾਂ ਦੀ

ਐਫ.ਐਸ.ਐਲ. ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ, ਫਿਰ ਵੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੇ ਕੋਈ ਨਿਸ਼ਾਨ ਨਹੀਂ ਮਿਲੇ। ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੁਆਰਾ ਵਰਤੇ ਗਏ ਚਾਕੂ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਸਿਰਫ਼ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ।

61. ਰਾਜਾ @ ਰਜਿੰਦਰ ਬਨਾਮ ਹਰਿਆਣਾ ਰਾਜ ਅਤੇ ਜੌਨ ਪਾਂਡਿਅਨ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਦਰਸਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਪਰਾਧ ਦੇ ਹਥਿਆਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਵਿਆਖਿਆ ਦੋਸ਼ੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਇੱਕ ਸਥਿਤੀ ਬਣਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਹਥਿਆਰ 'ਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਖੂਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰੇ। ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਟ੍ਰਾਇਲ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੋਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਫੈਸਲਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਵੀ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਲੱਗਦਾ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਬਰਾਮਦ ਕੀਤੇ ਚਾਕੂ 'ਤੇ ਖੂਨ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਸਪੱਸ਼ਟੀਕਰਨ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਇਹ ਦੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਨਿਰਣਾਇਕ ਕਾਰਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ, ਪਰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਚੁੱਪ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

ਸੀ. ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਵਜੋਂ ਵਿਚਾਰਨਾ

62. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਵੱਲੋਂ ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਹੇਠਲੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਿਰੀਸ਼ ਬੋਹਰੇ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14) ਨੂੰ ਦਿੱਤੇ ਗਏ ਤੁਲਾਰਾਮ (ਐਕਸ.ਪੀ.40) ਦੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਗਲਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ ਅਤੇ ਉਕਤ ਬਿਆਨ ਨੂੰ 'ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਐਲਾਨ' ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪੱਤਰ ਨਹੀਂ ਲਿਆ ਸੀ।

63. ਇਸ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਿਰੀਸ਼ ਬੋਹਰੇ (ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.14), ਜਿਸਨੇ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦਾ ਹੇਠਲਾ ਹਿੱਸਾ ਸਾਰਥਕ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ:

"ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਂ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦਾ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਬਾਰੇ ਡਾਕਟਰ ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਲਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵੇਲੇ ਇਹ ਤੱਥ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮੌਤ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਸਿਰ ਦੀ ਸੱਟ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਤੱਥ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਲਾਠੀਚਾਰਜ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਸਿਰ 'ਤੇ ਸੱਟ ਗੰਭੀਰ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਹਾਲਤ ਉਸਦੀ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਦੱਸੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਹੀ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਮੇਰੇ ਦੁਆਰਾ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਜ਼ਿੰਦਾ ਹੋਣ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਗਈ

---

7 [2015] 3 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 947 : (2015) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 43

8 [2010] 15 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 1012 : (2010) 14 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 129

ਸੀ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਸੱਟਾਂ ਲੱਗਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਅਤੇ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਤੱਕ ਬੋਲਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਬੋਲਿਆ। ਉਸਦਾ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਐਲਾਨ ਦਰਜ ਕਰੋ। ਇਹ ਕਹਿਣਾ ਗਲਤ ਹੈ ਕਿ ਇਸ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨੀ ਪੰਨਾ 40 ਦਾ ਬਿਆਨ ਗਲਤ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।"

64. ਅੱਗੇ ਵਧਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਆਈਈਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 32(1) ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਦਰਸਾਉਣਾ ਉਚਿਤ ਹੋਵੇਗਾ, ਜਿਸ ਦੇ ਤਹਿਤ ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ, ਜੋ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ, ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਾਤ ਬਾਰੇ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ, ਢੁਕਵਾਂ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੈ, ਇਸ ਤੱਥ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਸਮੇਂ ਅਜਿਹਾ ਵਿਅਕਤੀ ਮੌਤ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ।

65. ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਪੁਲਿਸ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਜੋ ਜਾਂਚ ਅਧੀਨ ਕੇਸ ਦੇ ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਹਾਲਾਤਾਂ ਤੋਂ ਜਾਣੂ ਹੈ। ਪੁਲਿਸ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਵੀ ਘਟਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 162(1) ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਇਹ ਹੁਕਮ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਕੋਈ ਵੀ ਬਿਆਨ, ਜੇਕਰ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਨੂੰ ਬਣਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਸਤਖਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਣਗੇ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਸਬੂਤ ਵਜੋਂ ਵਰਤਿਆ ਜਾਵੇਗਾ ਸਿਵਾਏ ਆਈਈਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 145 ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਗਵਾਹ ਦਾ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਦੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 162 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਉਪ-ਧਾਰਾ (2) ਉਪ-ਧਾਰਾ (1) ਦਾ ਅਪਵਾਦ ਦਿੰਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ ਕਿ ਧਾਰਾ 162 ਵਿੱਚ ਕੁਝ ਵੀ ਆਈਈਏ ਦੀ ਧਾਰਾ 32 ਦੀ ਧਾਰਾ (1) ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਵਿੱਚ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਲਾਗੂ ਨਹੀਂ ਮੰਨਿਆ ਜਾਵੇਗਾ। ਦੂਜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ, ਇੱਕ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਜੋ ਮਰ ਚੁੱਕਾ ਹੈ, ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਕਾਰਨ ਜਾਂ ਲੈਣ-ਦੇਣ ਦੀਆਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਬਾਰੇ, ਜਿਸਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਉਸਦੀ ਮੌਤ ਹੋਈ, ਇੱਕ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕਿ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਸੰਬੰਧਿਤ ਅਤੇ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਹੋਵੇਗਾ, ਇਸ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸਪੱਸ਼ਟ ਪਾਬੰਦੀ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦਰਜ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਬਿਆਨ ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਦਾ ਕਿਰਦਾਰ ਮੰਨਦਾ ਹੈ। ਕਿਉਂਕਿ ਅਜਿਹੇ ਮਰਨ ਵਾਲੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਅਸਾਧਾਰਨ ਮਾਨਤਾ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਇਸ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਬਹੁਤ ਸਾਵਧਾਨ ਅਤੇ ਸਾਵਧਾਨ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਹੈ ਜੋ ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਅਤੇ ਆਈਈਏ ਦੇ ਉਪਬੰਧਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਆਪਸੀ ਤਾਲਮੇਲ ਨੂੰ ਸਮਰਥਨ ਦਿੰਦੀ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਉੱਪਰ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

66. ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਯਕੀਨੀ

---

9 ਵੇਖੋ: i) ਮੁਕੇਸ਼ਭਾਈ ਗੋਪਾਲਭਾਈ ਬਾਰੋਟ ਬਨਾਮ ਗੋਪਾਲਭਾਈ ਬਾਰੋਟ। ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (2010) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 224; (ii) ਸ਼੍ਰੀ ਭਗਵਾਨ ਬਨਾਮ ਸਰਕਾਰ ਯੂ.ਪੀ. (2013) 12 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 137 ; (iii) ਪ੍ਰਦੀਪ ਬਿਸੋਈ ਬਨਾਮ ਓਡੀਸ਼ਾ ਰਾਜ (2019) 11 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 500

ਬਣਾਉਣਾ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਏ ਕਿ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਠੀਕ ਸੀ। ਇਹ ਇਸ ਲਈ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਐਲਾਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਕੋਈ ਸਖ਼ਤ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਲਾਜ਼ਮੀ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਸੁਚੇਤ ਸੀ ਅਤੇ ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰੱਥ ਸੀ, ਤਾਂ ਡਾਕਟਰੀ ਰਾਏ ਅਜਿਹੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਨੂੰ ਓਵਰਰਾਈਡ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਐਲਾਨ ਨੂੰ ਸਿਰਫ਼ ਡਾਕਟਰ ਦੇ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਦੀ ਘਾਟ ਕਾਰਨ ਅਣਦੇਖਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਐਲਾਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਦੀ ਮਾਨਸਿਕ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਦੇ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਡਾਕਟਰ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਵਿੱਚ ਮਰਨ ਵੇਲੇ ਐਲਾਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਸਿਰਫ਼ ਸਮਝਦਾਰੀ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਹੈ।[10]

67. ਲਕਸ਼ਮਣ ਬਨਾਮ ਮਹਾਰਾਸ਼ਟਰ ਰਾਜ" ਵਿੱਚ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਬੈਂਚ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਇਆ ਹੈ ਕਿ:

"3.....ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਚਸ਼ਮਦੀਦ ਗਵਾਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਘੋਸ਼ਣਾ ਕਰਨ ਲਈ ਤੰਦਰੁਸਤ ਅਤੇ ਸੁਚੇਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ, ਡਾਕਟਰੀ ਰਾਏ ਪ੍ਰਬਲ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗੀ, ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕਿਉਂਕਿ ਡਾਕਟਰ ਵੱਲੋਂ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਦੇ ਦਿਮਾਗ ਦੀ ਤੰਦਰੁਸਤੀ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਸਵੀਕਾਰਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇੱਕ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਜਾਂ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਸੰਚਾਰ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਢੁਕਵਾਂ ਤਰੀਕਾ ਭਾਵੇਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੋਵੇ ਜਾਂ ਸੰਕੇਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕਾਫ਼ੀ ਹੋਵੇਗਾ ਬਸ਼ਰਤੇ ਸੰਕੇਤ ਸਕਾਰਾਤਮਕ ਅਤੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੋਵੇ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਅਜਿਹੇ ਬਿਆਨ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਜ਼ੁਬਾਨੀ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਜਾਂ ਡਾਕਟਰ ਜਾਂ ਪੁਲਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਰਗੇ ਕਿਸੇ ਵਿਅਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਲਿਖਤੀ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਘਟਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਜੋ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਮੌਤ ਦਾ ਐਲਾਨ ਦਰਜ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀ ਨੂੰ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਮ੍ਰਿਤਕ ਮਾਨਸਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਤੰਦਰੁਸਤ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਸੀ। ਜਿੱਥੇ ਮੈਜਿਸਟ੍ਰੇਟ ਦੀ ਗਵਾਹੀ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਸਾਬਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਜਾਂਚ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਬਿਆਨ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ, ਘੋਸ਼ਣਾ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ ਬਸ਼ਰਤੇ ਅਦਾਲਤ ਅੰਤ ਵਿੱਚ ਇਸਨੂੰ ਸਵੈਇੱਛਤ ਅਤੇ ਸੱਚਾ ਮੰਨਦੀ ਹੈ। ਡਾਕਟਰ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਮਾਣੀਕਰਣ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਸਾਵਧਾਨੀ ਦਾ ਨਿਯਮ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦੀ ਸਵੈ-ਇੱਛਤ ਅਤੇ ਸੱਚੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।"

68. ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਇਹ ਸਮਝਣਾ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਘਟਨਾ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਬਾਅਦ ਤੁਰੰਤ ਬਿਆਨ ਦਰਜ ਕੀਤਾ। ਉਸਨੇ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਮੈਡੀਕਲ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਇਹ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ, ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੀ ਹਾਲਤ ਗੰਭੀਰ ਸੀ। ਹੋਰ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਤੁਲਾਰਾਮ ਆਪਣਾ

---

10 ਕੋਲੀ ਚੁਨੀਲਾਲ ਸਾਵਜੀ ਬਨਾਮ ਗੁਜਰਾਤ ਰਾਜ (1999) 9 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 562

11 [2002] ਪੂਰਕ1 ਐਸ.ਸੀ.ਆਰ. 697 : (2002) 6 ਐਸ.ਸੀ.ਸੀ. 710

ਬਿਆਨ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦੱਸਣ ਦੇ ਯੋਗ ਸੀ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਬਿਆਨ ਨੂੰ ਘੋਖਣ 'ਤੇ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਘੋਸ਼ਣਾਕਰਤਾ ਤੁਲਾਰਾਮ ਤੰਦਰੁਸਤ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਸਨੇ ਨਾ ਸਿਰਫ ਘਟਨਾ ਨੂੰ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਸੀ ਬਲਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵੀ ਸਪਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦਰਸਾਇਆ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.13 ਅਤੇ ਪੀ.ਡਬਲਯੂ.15 ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਗਈ ਪੋਸਟਮਾਰਟਮ ਜਾਂਚ ਦੌਰਾਨ ਮਿਲੀਆਂ ਸੱਟਾਂ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਾਰਾਮ ਦੇ ਬਿਆਨ ਦੀ ਪੁਸ਼ਟੀ ਕੀਤੀ ਹੈ।

69. ਉਪਰੋਕਤ ਚਰਚਾ ਤੋਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਸਿਰਫ਼ ਮੈਡੀਕਲ ਫਿਟਨੈਸ ਸਰਟੀਫਿਕੇਟ ਨਾ ਮਿਲਣਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 161 ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਸਹੀ ਢੰਗ ਨਾਲ ਦਰਜ ਕੀਤੇ ਬਿਆਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਰੋਕੇਗਾ। ਇੱਕ ਮਰਨ ਵਾਲਾ ਐਲਾਨ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਟਾ :

70. ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਗਏ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ, ਅਸੀਂ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਾਂ ਕਿ ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਰੋਧਾਭਾਸ ਜਾਂ ਅੰਤਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜੋ ਸਾਨੂੰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨਾਲੋਂ ਵੱਖਰਾ ਵਿਚਾਰ ਲੈਣ ਲਈ ਮਜਬੂਰ ਕਰੇ। ਇਸ ਲਈ, ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਯੋਗਤਾ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ, ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ, ਖਾਰਜ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਜ਼ਮਾਨਤ 'ਤੇ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸਦੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਬਾਂਡ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਅਤੇ ਉਸਨੂੰ ਆਤਮ ਸਮਰਪਣ ਕਰਨ ਅਤੇ ਬਾਕੀ ਸਜ਼ਾ ਭੁਗਤਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਜੇਕਰ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਸ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ, ਉਹ ਬਾਕੀ ਸਜ਼ਾ ਪੂਰੀ ਕਰੇਗਾ।

71. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕੇਸ ਦਾ ਨਤੀਜਾ: ਅਪੀਲ ਖਾਰਜ।

*ਸਿਰਲੇਖ ਤਿਆਰ ਕੀਤੇ ਗਏ: ਨਿਧੀ ਜੈਨ

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ਦਿਵਾਕਰ ਜੋਤੀ ਐਡਵੋਕੇਟ